

HET LAND VAN HERLE

Tijdschrift en contactorgaan

voor vrienden en beoefenaars van de historie van oostelijk Zuid-Limburg

Burgemeester Frans Gijzels, wachter over Heerlen

1964 – 1 februari – 1976

Drs. Gijzels,
oud-burgemeester van Heerlen

Met een forse hamerslag, waarin het harde timbre van definitief-niet-herhaalbaar klonk, beëindigde burgemeester Gijzels op 30 januari 1976 rond 18.00 uur zijn laatste Raadsvergadering na een ambtsperiode van ruim elf jaren. Op dat moment sloot hij de lange rij van zijn voorgangers af, waarvan de namenlijst zich tot in de vroege historische tijd verliest. Het interregnum, dat nu is ingetreden, wordt functioneel door locoburgemeester ir. J. Schlösser waargenomen.

Toen wij de Blijde Inkomste van drs. Fr. Gijzels in dit tijdschrift vastlegden (afl. 1-2, 1964, blz. 28-30) gaven wij hem het bijschrift mee van 'de nieuwe wachter over Heerlen'. Het is uiteraard historisch-

wetenschappelijk onverantwoord een beoordeling uit te spreken over zijn gevoerd beleid, hoezeer men hiertoe neigt. Zijn bestuurlijk 'pakket' kunnen we nog niet 'inpakken' in de objectiviteit van het historisch patroon, dat zich als 'afgewerkt' aan ons behoort te presenteren. Er lopen nog te veel draden doorheen, die

in de actualiteit liggen, waardoor zijn beleid derhalve niet in zijn totaliteit kan worden overzien.

Toch zijn er vruchten, waaraan men de boom kent of m.a.w. resultaten, waarachter de menselijke kant van de magistraat Gijzels zichtbaar werd. Bevestigd kan worden, dat hij over Heerlen gewaakt heeft bij dag en bij nacht, op een wijze, die ik met een kernachtige latijnse zegswijze als volgt wil bestempelen: ,in recto decus': zijn rechtschapenheid sierde hem.

De gemeenteraad heeft zulks onderstreept door de verlening van de gouden ere-penning van de stad en van het ere-burgerschap, die de heer Gijzels ontroerd aanvaardde.

Wij hebben hem zien aantreden en hem gevolgd in zijn aanpak van de ongewoon moeilijke problematiek van stad en streek: de herindustrialisering met annex de werkgelegenheid voor duizenden; de aanpassing van het leefklimaat; de planologische- en woningbouwaspecten; de gezondmaking van de gemeentelijke huishouding. De zakenman-econoom kwam daarbij om de hoek. Hij groeide mee in de zorgen van alle dag, waarmee honderden gezinnen te kampen kregen, die soms sterk persoonlijk op hem af kwamen. Sociale beweging werd een nieuw element in zijn taakuitoefening.

Het openbare leven vroeg zijn belangstelling op velerlei gebied. Beperken we ons tot de vermelding van zijn aandacht voor het werk van onze kring, waarmee hij trouwens reeds in maart 1964, op een zondagmiddag, contact opnam, vergezeld van mevrouw Gijzels.

Zijn afscheidsdag weerspiegelde, hetgeen de heer Gijzels in het bestuurlijk vlak voor de Heerlense regio heeft betekend. De persmedia hebben ditmaal correct samengevat, hetgeen tijdens de Raadszitting van 30 januari j.l. is gezegd. Ik citeer: ,Ik denk, dat U bij de mensen van Heerlen het meest in herinnering zult blijven als een sympathiek meelevend mens. Uw kracht was: begaanheid met de mensen. U was niet de afstandelijke autoriteit en U hebt tussen en met de mensen geleefd, gewerkt, getreurd, tegenslag verdragen en feest gevierd. Charmant en vrijmoedig zette het oudste raadslid, mevrouw G. van Beers-Hamel de burgemeester en zijn echtgenote in het zonnetje: U was een goede burgemeester, maar niet volmaakt en in dat onvolmaakte was de mens te ontmoeten. Mevrouw Gijzels kreeg een zeer verdiende lofprijzing met de woorden: zij was altijd dáár, waar zij wezen moest. Zij was en is een schat! Hetgeen een ongewoon applaus bij de aanwezigende uitlokte.

Wie de uiterst verzorgde meerstemmige Eucharistieviering in de Sint Pancratiuskerk heeft bijgewoond, moet de onverbloemde en rake homelie van deken P. Jochems niet ontgaan zijn. Ook hij stelde de vraag van de beoordeling van dit burgemeesterschap. Vóór- en tegenstanders zullen zich hebben gevonden in de zin-

snede: ‚God ziet niet zoals een mens ziet; de mens kijkt naar het uiterlijk, maar Jahweh naar het hart’.

Opmerkelijk was ook de vergelijking, die deken Jochems maakte met koning Salomon, die Jahweh niet vroeg om macht, rijkdom en vernietiging van zijn vijanden, maar om een opmerkzaam hart, teneinde goed en kwaad van elkaar te kunnen onderscheiden.

Burgemeester Gijzels: de historische Kring van Heerlen geeft U de kwalificatie mee: ‚in recto decus’, te delen met Uw hooggeachte echtgenote!

L. van Hommerich
voorzitter

J. M. Dautzenberg

Johan Michel Dautzenberg en het hedendaagse Vlaanderen

In het juli/augustus-nummer 1963 van Het Land van Herle werd de in 1808 in Heerlen geboren dichter Johan Michel Dautzenberg in de herinnering van zijn geboortestad teruggeroepen. Hoeveel Heerlenaren zijn er nog die weten dat een straat in het centrum aan hem de naam ontleent?

In Vlaanderen blijkt voor zijn werken en streven nog altijd belangstelling te bestaan. Na de door de Koninklijke Vlaamse Academie bekroonde studie over Dautzenberg van Dr. A.E. van Beughem uit 1935 'Schets van zijn strijd op taal- en letterkundig gebied' leek alles wat te zeggen viel wel gezegd.

In een tweetal publicaties van na de tweede wereldoorlog wordt hij evenwel weer naar voren gehaald. De eerste dateert uit 1967 en is een in het Duits gestelde publicatie van Peter H. Nelde over 'Flandern in der Sicht Hoffmanns von Fallersleben'. De titel en het taalgebruik laten reeds uitkomen dat deze publicatie — in Wilrijk uitgegeven — vanuit een bepaalde niet onverdachte gezichtshoek geschreven is.

De dichter van het 'Deutschlandlied' komt in deze publicatie naar voren als pangermanist. Dautzenberg vindt bij hem grote waardering, omdat zoals hij schrijft 'Seiner Gemüthsrichtung und wol seiner ganzen Bildung nach war er ein Deutscher und das spricht sich auch in seinen vlämischen Gedichten aus'.

De schrijver Nelde gaat zelfs zover dat hij Dautzenberg en zijn vriend Prudens van Duyse in de schoenen schuift dat zij Hoffmanns von Fallersleben 'volksnahen und volkshaften Ton der Hoffmannschen Dichtung' als voorbeeld genomen hebben.

Als publicatie is het boek van Nelde in zoverre interessant, dat hierin nog altijd naklinkt de 'Uebermensch'-gedachte van alduitsers en pangermanen.

Voor Dautzenberg is er geen bijzondere eer in weggelegd. Hij wordt beschouwd als een epigoon van Hoffmann von Fallersleben.

Van andere aard is de publicatie in 'Wetenschappelijke Tijdingen' van Ludovic Valcke onder de titel 'Johan-Michiel Dautzenberg één lid van het klaverblad Van Duyse - Van Dam - Dautzenberg'. Valcke schetst de levensgeschiedenis van Dautzenberg, zich vooral baserend op de briefwisseling met Van Dam, die bewaard wordt in het Archief en Museum voor Vlaams cultuurleven. Deze publicatie in 'Wetenschappelijke Tijdingen' mei 1973 is het uit-

gangspunt geweest voor dezelfde schrijver van de biografie van Dautzenberg in deel 6 van het 'Nationaal Biografisch Woordenboek' dat in 1974 in Brussel van de pers kwam. Niet minder dan 12 kolommen worden daar aan Dautzenberg gewijd.

Valcke haalt hem vooral naar voren als flamingant met een grote verbondenheid met en bewondering voor het Duitsland van zijn tijd. Hij werkte mee aan het tijdschrift der 'Pan Germane'. Hij had een groot aandeel in de herdenking van de 100ste geboortedag van de Duitse dichter Friedrich Schiller in 1859.

Zijn bewondering gaat in het bijzonder uit naar de Duitse kunst en cultuur en was vrij van politieke implicaties, zoals blijkt uit een brief aan Alberdingk Thijm, die hem zijn Duitse gezindheid min of meer verweet en wees op het grote gevaar van een verbroedering met de Duitsers. In dit antwoord stelt hij: „omdat ik vaderlandsch gezind ben en blijven wil vind ik het geraden dat alle Duitse stammen hunne takken en twijgen samenhouden, anders komt de eeuwige vijand des dietschen stam en kapt de ene tak na de andere af“.

Zijn stellingname komt duidelijk voort uit een verzet tegen de sterke Franse invloed in België en de overheersing van Wallonië in onderwijs cultuur en bestuur in de jonge staat België. Hij wil bepaald geen politieke aansluiting.

Wij leven nog in het tijdperk dat vooraf gaat aan de 'Eroberung' van Duitsland door Pruisen dat ons in 1871 het keizerrijk zal brengen met zijn uitgesproken pangermaanse en alduitse instelling.

Dautzenberg correspondeerde gemakkelijk in het Duits en het Frans. In zijn geboorteplaats Heerlen had hij meer Duits dan Nederlands geleerd.

De Franse taal had hij zich eigen gemaakt toen hij als jongeman van 16 jaar door graaf Belderbusch van Terworm als secretaris meegenomen werd naar Parijs.

Het zijn zijn vrienden Van Dam en Prudens van Duyse, de twee andere leden van het klaverblad, die hem gebracht hebben tot het gebruik en de beoefening van de Nederlandse taal. Zijn Nederlands blijft evenwel doorspekt met een niet onbelangrijk aantal germanismen. Het blijft opmerkelijk dat de naam van deze geboren Heerlenaar, die als dichter praktisch vergeten was, meer dan een eeuw na zijn overlijden toch telkens weer in Vlaamse publicaties opduikt.

In Heerlen is zijn nagedachtenis bewaard in de naar hem genoemde straat en in een gedenkplaat, die vroeger in het oude gemeentehuis hing en thans een plaats heeft gekregen in de Openbare Leeszaal en Bibliotheek aan de Passage te Heerlen.

C.E.P.M. Raedts

LITERATUUR:

Dr. A.E. van Beughem, Johan Michel Dautzenberg, 1808-1867, Schets van zijn strijd op taal en letterkundig gebied, Brussel 1935.

Peter H. Nelde, Flandern in der Sicht Hoffmanns von Fallersleben, Wilrijk 1967.

Ludovic Valcke, Johan Michel Dautzenberg, één lid van het klaverblad Van Duyse - Van Dam - Dautzenberg, Wetenschappelijke Tijdingen, mei 1973.

Ludovic Valcke, Dautzenberg Johan Michiel, letterkundige flamingant, in: Nationaal biografisch woordenboek Koninklijke academie van België, Brussel 1974, deel 6 biz. 203-215.

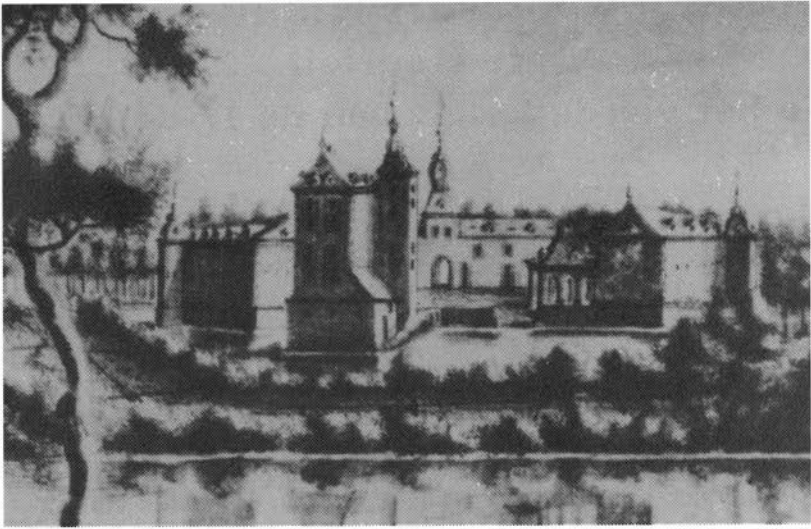
Het goed Passart Nieuwenhagen te Heerlen in het vierde kwart van de 17-de eeuw

Wie gebruik maakt van de Passartweg te Heerlen (het eerste gedeelte van de verbindingsweg Akerstraat Noord - Heerenweg) zal onwillekeurig zijn oog laten vallen op een markant gebouw, tegenover de sportvelden gelegen, dat alleen al door zijn uiterlijk doet denken aan lang vervlogen tijden. Dit is het vroegere adellijke leengoed Passart Nieuwenhagen, een naam, die ontstaan is door een combinatie van de naam van de zeventiende-eeuwse bezitters, de familie Passart, en de oorspronkelijke benaming ‚hoff te Nuwenhagen‘ naar de veertiende-eeuwse bezitters, de familie Nieuwenhagen. In 1665 kwam het goed aan de familie Van Strijthagen, maar de naam Passart-Nieuwenhagen bleef, zij het volgens diverse schrijfwijzen, gehandhaafd.¹⁾

Een jaar, dat vermeldenswaard is in de geschiedenis van Passart-Nieuwenhagen, is 1679, omdat toen de bezitters noodgedwongen moesten overgaan tot verpachting of verkoop.²⁾

Cecilia Sibilla van Strijthagen, een dochter van Hans Hendrik van Strijthagen en Françoise Passart genaamd Blitterswijk, had na de dood van haar ouders het goed, dat een Wickrader/Valkenburgs leen was, geheel in bezit gekregen,³⁾ maar verkeerde door de enorme lasten, die haar familie door geldleningen op zich genomen had, in een weinig aantrekkelijke situatie. Zonder steun van haar voogd en haar mede-erfgenamen, met de schuldeisers, die haar reeds gedwongen hadden haar goed Overste Voerendaal te verkopen, als permanente bedreiging en met het gevoel, dat zij zich ‚opt adellijcke goet tot Passers Nieuwenhagen alleen ende onbequaem vont, om tselve te cunnen regeren, wel weniger versijn waere met bestialen tot de desolate plaetsen te cultiveren, ongetuijnde grasplaetsen te laeten sluten ende pasqueren, mitsgaders — Godt erbarme sight — het gebrante huijs in staedt te cunnen onderhouden als andere inconvenienten, de jouffrouw haer schaemende te deduceren‘⁴⁾ besloot zij op advies van haar tante Gertrud de Blanche, weduwe van Otto Werner van Strijthagen te Welten en van notaris Jacobus Bogermannus het goed te verpachten aan Wolter Heuts den Jongen. Hieruit zien we, dat de positie van de kasteel- en hoevebezitters niet altijd zo rooskleurig was als we ons wel eens voorstellen.

Passart Nieuwenhagen omvatte toen (in 1679) het huis met de voorhof, stallingen en koolhoven met omliggende vijvers, dammen, weiden en beemden met vruchtbomen.

Passart Nieuwenhagen in de eerste helft der 18-de eeuw
(detail prent Renier Roidkin, Schloss Müddersheim)

De pachter kreeg onder bepaalde voorwaarden het recht tot gebruikmaking van dit alles met inbegrip van het gebruik van de grasgewassen, de weiden en de beemden, terwijl hij het veevoer, dat hij in de mest zaaide, helemaal voor zich mocht houden. Verder mocht hij twee bunders grond geheel voor zichzelf benutten en in de vijvers vissen met uitzondering van de huisvijver, die Cecilia zichzelf voorbehold.

De pacht werd aangegaan voor 12 jaar met het recht voor beide partijen om halftijds de overeenkomst te verbreken met een opzegtermijn van een half jaar.

De pachter was een zogenaamde halfwin, wat zeggen wil, dat hij als pacht de helft van de opbrengst van het goed moest afstaan aan de ‚heerschappin’ of, zoals we lezen ‚sal leveren ende op de dinne sal worde affgemeten de helseheid derselver wel gevlegelde ende gewande vrughte’. Voor de veetocht⁵⁾ betaalde de pachter jaarlijks 40 pattacons.

Andere verplichtingen waren:

- het laten grazen van de koe van een zekere Elisabeth op de weide.
- het ieder jaar leveren van een varken aan de heerschappin.
- het betalen van de helft van de bede.
- het beschikbaar stellen van de helft van de dorsers voor de

af te leveren veldvruchten.

- het leveren van het zaaizaad uit zijn eigen deel van de opbrengst.
- het onderhoud van daken en muren, waarbij de heerschap-pin alleen het loon van de dakdekkers voor haar rekening nam.
- het jaarlijks leveren van drie vaten erwten als vergoeding van het gebruik van het veevoer.
- het planten van nieuwe bomen ‚waer daer eenige euff-boomen quamen te sterven ofte uijt te gaen‘.

De pachter was verder verplicht alles in goede staat te brengen of te laten, zich te houden aan de gewoonten, zoals die bestonden, zijn goederen te verbinden tot zekerheid van de nakoming van zijn verplichtingen en vergoeding van eventueel veroorzaakte schade en tenslotte het jaarlijks ten geschenke geven ‚voor een lieffensse‘ (lees: als douceurtje) aan Cecilia Sibilla van Strijthagen van ‚een broetsucker ad drije pont ende twee steene vlas, ieder ad vijff pont‘.⁶⁾

Cecilia ‚genoot‘ slechts een half jaar van de overeenkomst, want op 9 oktober van hetzelfde jaar 1679 moest zij haar bezit overdragen aan haar crediteuren.

De pachter maakte de twaalf jaar vol.

In 1692 treffen we als eigenaar de kolonel (of overste) Adam van Kerebrin (ook geschreven: Kirberin) aan. Op 9 juli van dat jaar hebben de schepenen van Heerlen zich op zijn verzoek ‚getransporteert op den huijse ende casteele van Passaert Nieuwenhaegen‘.⁷⁾

Hier legden Wouter Monen, Willem a Campo en Jan Halmans, allen naburen, een verklaring af, waarbij ze antwoord moesten geven op de vraag ‚wat hun eigentlijck kennelijck was van de voorschreven huijse, in wat staet het selve ende aengehoorende landerijen bembden ende vivers sijn geweest als wanner het selve goet bij den heere colonel voorschreven is gecoght‘.

Zij verklaren dan ‚het casteel t‘eenemael affgebrandt te sien geweest, blivende alleenlijck staen de meuren, ende wat aengaet den voorhof was de schuijre ende eenige stallingen tot den gront affgebrandt, sijende alleenlijck blijven staen een oude achtermuijre aen de schuijre ende aen een zijde van den voorschreven hoff eenige stallingen en panhuijs, seer out ende vervallen, ook voor het meeste gedeelte aenstaende in leemen (!) wanden‘.

Hoe geheel anders lag het goed er in 1692 bij.

Niet alleen waren nu de vijvers, die geheel dichtgeslibd waren geweest, gereinigd, maar ook was het land verbeterd doordat de inhoud van de vijvers over het land was verspreid. De hof en de boomgaard waren goed bepland en tweemaal zoveel waard.

Ook de gebouwen verkeerden nu in goede staat. Dit blijkt uit verklaringen van enkele deskundigen, die de zelfde dag de waarde

hiervan schatten:

Gerardt Douven, meester timmerman te Heerlen, was van oordeel, dat er aan houtwerk voor 2000 rijksdaalders verwerkt was; Joannes Dueren, gezworen leiendekker van de vrije rijksstad Aken, schatte het dakwerk op 945 rijksdaalders; Jan Dirx, glazenmaker te Heerlen, kwam op zijn vakgebied tot een bedrag van 19 rijksdaalders; Arnold Kerckhoffs, meester smid van beroep, berekende een waarde van ruim 252 rijksdaalders; Querijn Ceulerts, die meester metselaar was, kwam tot een totale som aan metselwerk van 1171 rijksdaalders, terwijl het pleisterwerk, bij afwezigheid van een deskundige op dat terrein, door de schepenen zelf werd geschat op 60 rijksdaalders.

Een eenvoudige optelsom leert ons, dat de gebouwen een waarde vertegenwoordigden van ruim 4447 rijksdaalders, toentertijd gerekend op 80 stuivers, een bewijs dat kolonel Von Kerebrin kosten noch moeite gespaard had om zijn bezit te verbeteren. Passart Nieuwenhagen was herrezen.

M.A. van der Wijst

NOTEN:

1. J. Horst, Het adellijke leengoed Passart Nieuwenhagen en zijn bewoners in de loop der tijden, in: Het Land van Herle 1965 blz. 15-17 en 50-59.
2. Gemeentearchief Heerlen, archief notaris Bogermannus 1679 nr. 3 (10 april).
3. Gemeentearchief Heerlen, collectie Horst, inv. nr. 54 en 55.
4. Dat wil zeggen, dat zij meende niet de bekwaamheid te hebben om haar bezit zelfstandig te besturen, dat zij niet beschikte over het vee, dat nodig was voor het in cultuur brengen van het land en niet in staat was de nodige omheiningen aan te brengen voor het vee of het door brand verwoeste gebouw redelijk te onderhouden, terwijl er nog andere bezwaren waren, die ze liever niet wilde noemen.
5. ‚Veetocht‘ is hier de veehouderij en alle daarvoor nodige faciliteiten.
6. Een ‚broetsucker‘ is een suikerbrood; een ‚steen‘ is een gewichtseenheid tussen de 5 en 10 pond, hoofdzakelijk gebruikt voor vlas.
7. Gemeentearchief Heerlen, archief schepenbank: gichtregisters, inv. nr. L. v. O. 6198.

Peter Josef baron van Lommesseem-Strijthagen, 1778-1846

Peter Josef, baron van Lommesseem-Strijthagen heeft in de eerste helft van de vorige eeuw een grote rol in de Schaesbergse gemeentepolitiek gespeeld als grootgrondbezitter, raadslid en ten slotte burgemeester. Tevens is hij enkele jaren lid van de Provinciale Staten van Limburg geweest. Jongen vermeldt hem in enkele van zijn geschriften¹⁾, doch deze vermeldingen bevatten jammer genoeg enige onjuistheden. Verder werd aan zijn persoon zeer weinig aandacht besteed.

Peter Josef van Lommesseem wordt geboren te Aken op 23 februari 1778 als telg uit een dan in Aken gevestigde patriciërsfamilie.²⁾ Zijn vader, Johan Willem Godfried van Lommesseem, is van 1763 tot 1798 schepen van Aken en van 1804 tot 1808 burgemeester aldaar.

Ter gelegenheid van de kroning van Napoleon tot keizer in 1804 wordt hij ridder in het Legioen van Eer, terwijl hij reeds op 4 juni 1792 in de rijksvrijherenstand werd opgenomen.

Zijn moeder is Cornelia von Heyningen.³⁾ Over Peter Josefs jeugd te Aken is mij vrijwel niets bekend, behalve dat hij een degelijke opleiding genoten moet hebben.

In 1811 koopt Peter Josef het kasteel Strijthagen onder Schaesberg van de erfgenamen van de laatste eigenaresse, Maria Anna Henriette von Clotz, weduwe van Hendrik Wolfgang de Jardin⁴⁾. Jongens mededeling, dat hij in 1800 Strijthagen al koopt, is vreemd omdat hijzelf schrijft, dat de laatste eigenaresse op 30 september 1811 nog op Strijdhagen overlijdt⁵⁾. In oktober 1815 trouwt hij te Aken met zijn volle nicht jonkvrouwe Maria Augusta Helena Antonia van Pelser-Berensberg, dochter van Leonard van Pelser-Berensberg, heer van Oud-Valkenburg, en van Maria van Lommesseem. Zij is geboren te Aken op 12 november 1774⁶⁾. Uit dit huwelijk wordt slechts één dochter geboren, Maria Augusta van Lommesseem (geboren Strijthagen 25 augustus 1815, overleden Strijthagen 29 maart 1817, begraven in de Petrus en Pauluskerk te Schaesberg⁷⁾.) Van deze dochter vermeldt Jongen⁸⁾, dat zij met Victor, baron de Rosen de Borgharen gehuwd is, doch dit is, gezien haar leeftijd 19 maanden, bepaald niet mogelijk. Op deze baron de Rosen en zijn echtgenote kom ik nog terug.

In 1815 begint Van Lommesseem zijn politieke loopbaan als lid van de notabelenvergadering in de provincie Limburg, die door koning Willem I bijeengeroepen was om over de grondwet van het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden te stemmen. De la-

tere minister van Buitenlandse Zaken van Willem I, J.G. Verstolk van Soelen⁹⁾, die de leden voor de notabelenvergadering uitzoekt, schrijft over hem: „Le baron de Homersen, (woonachtig te Huythagen, (van beroep) Propriétaire. Jouit de beaucoup de considération et de confiance dans le pays, ses principes politiques sont bons.”¹⁰⁾ Bij de stemming over de grondwet is hij echter afwezig, omdat hij, per abuis ingedeeld in het district Roermond in plaats van Maastricht, de reis blijkbaar te bezwaarlijk vindt.

In de periode 1819-1821 is Van Lommesssem de eerste keer lid van de Schaesbergse gemeenteraad. Zijn rol is dan echter niet te achterhalen wegens het ontbreken van raadsnotulen. De reden van zijn verdwijnen uit de raad in 1821 is ook niet duidelijk, mogelijk wordt hij niet herkozen.

Kort nadat hij bij Koninklijk Besluit van 2 maart 1824 officieel genaturaliseerd is tot Nederlander¹¹⁾, keert hij terug in de gemeenteraad als eerste lid na de wethouders. In datzelfde jaar wordt hij gekozen tot lid van de Provinciale Staten van Limburg als afgevaardigde van het plattelandsdistrict Heerlen¹²⁾. Drie zittingsjaren lang (1824-1826) is hij weliswaar trouw aanwezig, doch hij speelt amper een rol van betekenis¹³⁾. Als in 1827 zijn mandaat als Statenlid verlengd moet worden, verliest hij bij de verkiezingen zijn zetel aan de Rimbursche advocaat J.F.J. Corneli door loting, nadat de stemmingen onbeslist zijn gebleven.¹⁴⁾

Eind 1828 vraagt de burgemeester van Schaesberg, Hendrik Josef Stassen, pachter van de kasteelhoeve Schaesberg, ontslag aan¹⁵⁾. Hij draagt in zijn ontslagaanvraag Van Lommesssem al voor als mogelijke opvolger, omdat hij geschikt geacht wordt en omdat hij deze post wel zal aanvaarden. De districtscommissaris van het district Maastricht, G. Kerens, die als tussenpersoon tussen de gouverneur en de plattelandsgemeentes optreedt¹⁶⁾, gaat dan inlichtingen inwinnen over de situatie in Schaesberg. Hij doet dit bij de Heerlense assessor (wethouder) tevens notaris J.W.D. Smeets¹⁷⁾. Kerens vraagt hem, of Smeets Stassen niet kan overhalen aan te blijven als burgemeester. Omdat Stassen dit weigert, vraagt Kerens aan Smeets inlichtingen over Van Lommesssem en vraagt hij bovendien, of Smeets geen tweede kandidaat weet voor het burgemeestersambt te Schaesberg. In de tweede week van januari 1829 heeft Kerens zijn inlichtingen binnen: hij schrijft dan over Van Lommesssem, die de eerste kandidaat geworden is: „deszelfs geschiktheid en bekwaamheid is zeer goed en (hij) heeft veel invloed op de ingezetenen, voorts (is hij) zeer gefortuneerd”. Als tweede kandidaat hebben Smeets en Kerens de locoburgemeester Johan Hendrik Melchers, pachter van de Leenhof, gevonden, die „vrij goed geschikt en bekwaam (is en die) gehoord tot de middelklasse der inwoners van Schaesberg.” Het wekt dan ook geen verbazing als Peter Josef van Lom-

messeem bij Koninklijk Besluit van 23 februari 1829 benoemd wordt tot burgemeester. In een brief aan Kerens, die ik nergens teruggevonden heb, bedankt hij echter voor de eer! Melchers moet dan, zeer tegen zijn zin¹⁸⁾, op gaan treden als burgemeester, wat hem nogal wat tijd kost.

In de herfst van 1829 draait de benoemingsprocedure pas opnieuw: in de tweede helft van december is de nieuwe voordracht van kandidaten gereed. Kerens heeft Smeets blijkbaar wél bereid gevonden in Schaesberg als burgemeester op te treden, want Smeets staat als eerste op die voordracht, begeleid door een zeer gunstig commentaar: „Er bevindt zich in de gemeente niemand voor die plaats geschikt en welke dezelve wil bekleden. De voorgestelde kandidaat bezit alle bekwaamheden.” Als tweede kandidaat figureert Melchers weer, maar hij is „minder geschikt en redelijk vermogend”.

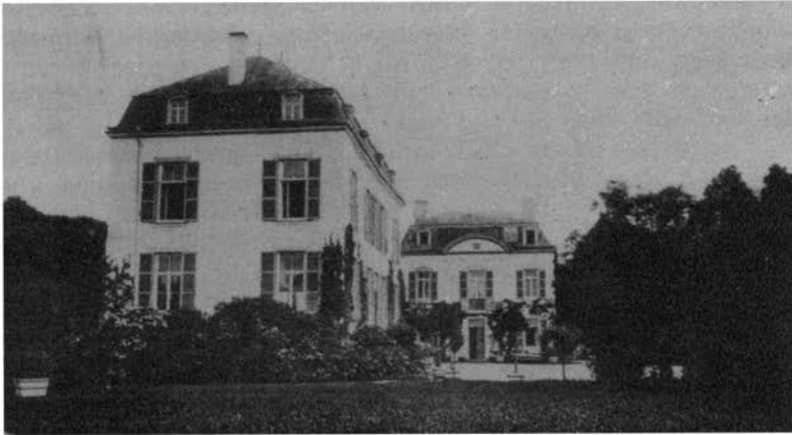
Bij Koninklijk Besluit van 23 februari 1830 wordt Smeets benoemd, terwijl de benoeming van Van Lommesseem van een jaar tevoren geacht wordt niet te zijn geschied. Hij blijft wel raadslid.

Gedurende deze hele periode verkeert het bestuur van de gemeente in een chaos: de gemeente-ontvanger heeft tien procent van de gemeente-inkomsten over een jaar verduisterd, waardoor de gemeente in acute geldnood verkeert, en de gemeentesecretaris verricht al enige tijd totaal geen werkzaamheden meer omdat hij het met het secretariaat van enkele andere gemeentes te druk heeft. Het gelukt Smeets echter om in een vrij korte tijd, die niet bepaald rustig verloopt (de Belgische Opstand breidt zich in oktober 1830 over Limburg uit!), het gemeentebestuur weer goed aan het draaien te krijgen. Iets dergelijks heeft hij in 1818 in Nieuwenhagen moeten doen.

In oktober 1830 worden volgens de Gemeentewet van de nieuwe Belgische staat alle burgemeesters en gemeenteraden ontslagen. Op 6 november worden er dan in Schaesberg verkiezingen gehouden voor de dan vacante posten. Van Lommesseem is tijdens die verkiezing niet aanwezig, maar hij wordt niettemin unaniem tot burgemeester gekozen. Wel een bewijs voor zijn gezag in de dorpsgemeenschap. Nu aanvaardt hij de funtie wel. Melchers en Stassen worden tot wethouder gekozen¹⁹⁾.

In augustus 1831, als België (waar heel Limburg dan deel van uitmaakt) tot koninkrijk uitgeroepen is, moeten alle ambtenaren de eed op de Belgische grondwet afleggen; zij doen dit allemaal, ook schoolmeester Consten, waarvan Jongen zegt dat hij weigert en dat hij derhalve ontslag krijgt²⁰⁾.

In datzelfde jaar 1831 verzamelt de Belgische regering gegevens over burgemeesters. Over Van Lommesseem-Strijthagen²¹⁾ weet men dan: hij is luitenant-kolonel van de burgerwacht te Heerlen, hij schrijft Nederlands en Frans²²⁾, hij heeft voldoende opleiding, hij wordt geacht door de gemeentenaren; het enige ver-

Kasteel Strijthagen, zoals het er rond de eeuwwisseling uitzag. De tuin rond het kasteel werd aangelegd door Van Lommessem, die de grachten hiervoor liet dempen.

wijt dat hem treft is zijn traagheid bij zijn correspondentie²³⁾.

Als in de lente van 1838 duidelijk wordt, dat de nu Nederlandse provincie Limburg in het kader van een vredesregeling tussen België en Nederland naar Nederland overgeheveld zal worden, protesteert de bevolking in een groot aantal gemeentes, waaronder Heerlen en Schaesberg, door middel van een petitie aan het Belgische parlement²⁴⁾. De Schaesbergse petitie wordt door ongeveer tien procent van de totale bevolking (118 van de 1100 inwoners) getekend.

Deze petities kunnen de overgang echter niet verhinderen: in juni 1839 wordt Limburg aan afgevaardigden van koning Willem I overgedragen. De koning neemt geen vergeldingsmaatregelen tegen de Limburgers, die in Willems ogen, negen jaar geleefd en gewerkt hebben onder zijn vijand²⁵⁾. Pas na geruime tijd treedt een normalisering van het bestuur in: in 1841 worden de eerste Provinciale Staten van het hertogdom Limburg door Willem II benoemd. Het pleit voor het aanzien van Van Lommessem dat hij bij Koninklijk Besluit van 30 september 1841 aangewezen wordt als lid van de Staten als afgevaardigde van het district Heerlen.

Alle Statenleden zijn volgens de nieuwe gouverneur, jonkheer Gericke van Herwijnen, "mannen, door de achting welke zij onder hunne medeburgers genieten en door het vertrouwen van onzen geëerbiedigden koning geroepen"²⁶⁾; zo zegt de gouverneur het tenminste in zijn openingstoespraak tot de Staten.

Volgens het systeem van periodieke aftreding zou Van Lommessem in 1847 zijn mandaat moeten opgeven, doch op de eerste

zittingsdag van de Staten in 1842 (5 juli) is hij niet aanwezig. Schriftelijk stelt hij de vergadering van zijn verhindering in kennis, terwijl hij tevens ontslag als Statenlid vraagt: "Pieter van Lommertsen-Strijthagen (...) berigt, dat zijn ligchaamsgesteldheid hem niet toelaat de tegenwoordige vergadering bij te wonen en (dat hij) tevens uit dien hoofde zijn ontslag als Lid der Provinciale Staten van het Hertogdom aanvraagt." 27). De vergadering betreurt het gevraagde ontslag, doch verleent hem dit eervol, haar leedwezen uitsprekend wegens de "voor deselven zo onaangename beweegredenen." 28).

Peter Jozef is in 1840 weduwnaar geworden: zijn echtgenote, Maria Augusta van Lommessesem-Strijthagen, geboren van Pelser-Berensberg is 9 maart van dat jaar op kasteel Strijthagen overleden, 65 jaar oud. Ruim zes jaar later volgt hij haar in het graf: op 30 november 1846 overlijdt Peter Jozef baron van Lommessesem-Strijthagen op Strijthagen, 68 jaar oud, van beroep burgemeester van Schaesberg.

In het stokregister van fundaties van de Petrus en Pauluskerk te Schaesberg bevinden zich nog enkele getuigen van het christelijk geloof van de echtelieden. In december 1838 stichten zij een kapitaal van 5000 franc voor een wekelijkse zegensmis op donderdag. Dit moest een "hoogambt" zijn met "benedictie en uitstelling van het H.Sacrament". Tevens stichten zij een kapitaal van 542 gulden voor hun jaargetijden, die moesten bestaan uit twee leesmissen met "Miserere de profundis", drie Onze Vaders en Wees Gegroeten voor Maria Augusta op 18 maart en hetzelfde voor Peter Jozef op 25 november. Deze jaargetijden bestaan, weliswaar gereduceerd, nog steeds.

Omdat Van Lommessesems enige dochter in 1817 overleden is, stelt hij twee dagen voor zijn dood per testament de oudste dochter van zijn jongere broer Willem, Augusta baronesse de Rosen geboren van Lommessesem (1821-1875) tot universele erfgename aan. Zij erft, samen met haar echtgenoot Victor, baron de Rosen de Borgharen (1816-1864) 29), kasteel Strijthagen en Peter Josefs vermogen, dat op een totale waarde van ruim 61 duizend gulden wordt geschat na aftrek der belastingen.

De goederen, die Maria Augusta van Pelser-Berensberg bij haar huwelijk heeft ingebracht en waarvan haar man het vruchtgebruik heeft genoten, vervallen aan haar familie. 30).

In 1957 noemde de gemeente een straat naar Van Lommessesem, die zestien jaar lang de gemeente bestuurd had als een machtige, doch weinig ambitieuze landjonker.

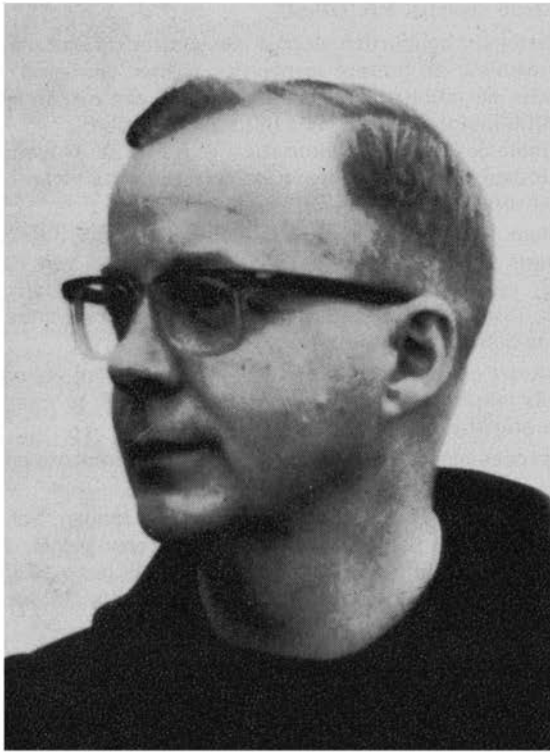
Emile Ramakers

NOTEN:

1. J.J. Jongen, Geschiedenis van Schaesberg, Schaesberg 1950, blz. 70-72 en 124; J.J. Jongen, Strijthagen, in: Het Land van Herle, 1959, blz. 79, J.J. Jongen, Schaesberg, in: Het Land van Herle, Jubileumboek 1961, blz. 133, 136-137.
2. Peter Jozef schrijft zijn achternaam zeer konsekvent "Lommesssem"; deze schrijfwijze volg ik dan ook. "Van" vervangt hij echter vaak door "Von" of "De".
Voor een genealogie van de familie sinds de 16de eeuw: F.A. von Fürth, Beiträge und Material zur Geschichte der Aachener Patrizier-Familien, Bonn 1882, Zweiter Band, dritte Abteilung, S.60-63.
3. Burgelijke Stand Schaesberg, acte van overlijden van P.J. van Lommesssem-Strijthagen d.d. 30 november 1846.
Vergelijk ook: Nederlands Adelsboek, 1918, blz. 60.
Zie voor de vader: L. von Coels von der Brügghen. Die Schöffen des königlichen Stuhls von Aachen von der frühesten Zeit bis zur endgültigen Aufhebung des reichsstädtischen Verfassung 1798, Urkundliche Beiträge zur Geschichte ihres Lebens und Wirkens, in: Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins, 1929, S.496-501.
J.B. Rietstap, Handboek der Wapenkunde, 1930, 2de geheel bijgewerkte druk, II, blz. 93, geeft als datum voor de verheffing tot baron: 4 juli 1792. Voor de datum ook: Von Fürth (zie noot 2) blz. 63 en Von Coels De heer L. Augustus was zo vriendelijk mij op deze literatuur attent te maken.
4. J. Belonje, Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg, in: Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg, 1960-1961, blz. 264.
5. Voor de verkoopdatum: Jongen, Geschiedenis van Schaesberg, blz. 124 en Belonje (zie noot 4), blz. 263. Voor de tekst van de grafsteen, die nog steeds buiten de kerk aanwezig is: Jongen blz. 106 en Belonje, blz. 263.
6. Voor deze gegevens: Nederlands Adelsboek, 1918, blz. 60 en Von Fürth (zie noot 2) S 63.
7. Zie Burgelijke Stand gemeente Schaesberg, en E. Ramakers, Begraven in en onder de dekenale kerk in Schaesberg, in: Het Land van Herle, 1975, blz. 41.
8. Jongen, Geschiedenis van Schaesberg, blz. 124.
9. Voor Verstolk van Soelen zie: M.W. Jurriaanse. De Nederlandse Ministers van Buitenlandse Zaken 1813-1900, Den Haag 1974, blz. 34-38.
10. F.C.G. Beterams, The High Society Belgo-Luxembourgeoise (avec celle des arrondissements de Bréda, de Maestricht et de Ruremonde) au début au gouvernement de Guillaume Ier, Roi des Pays-Bas (1814-1815), Wetteren 1973, blz. 415.
Vergelijk eveneens voor de stemming in de vergadering:
M.K.J. Smeets, De notabelenvergadering in de arrondissementen Hasselt, Maastricht en Roermond – de latere provincie Limburg – in 1815, in: Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden, 1965, blz. 50-51.
11. Correspondentie over zijn naturalisatie, daterend uit mei/juni 1836, bevindt zich in het archief der provincie Limburg, PA 11792-385. (Dit ar

- chief zal verder worden aangehaald als: PA)
12. PA 5063
 13. Presentielijsten van Provinciale Staten: PA 2773 en 2774.
Notulenregister van Provinciale Staten: PA 2778.
 14. PA 5066
 15. Voor deze hele kwestie: PA 378-50.
 16. Tot het platteland behoorden globaal alle gemeentes met minder dan vijfduizend inwoners; de grotere gemeentes, steden genoemd, vielen rechtstreeks onder de gouverneur. Heerlen vormde een uitzondering: hoewel het geen 5000 inwoners bezat, was het toch een 'stad'.
Voor de gehele bestuurlijke organisatie zie: E.M.T.W. Nuyens, De staatkundige geschiedenis der provincie Limburg vanaf haar ontstaan tot aan haar uiteenvallen in 1839, Maastricht 1956.
 17. Johan Willem Daniël Smeets, geboren Heerlen 1790, overleden Heerlen 1861, notaris te Heerlen 1818-1861, burgemeester van Nieuwenhagen 1818-1823, raadslid te Heerlen 1818, gemeentesecretaris te Heerlen 1818-1825, assessor (wethouder) te Heerlen 1825-november 1830, burgemeester te Schaesberg februari-november 1830.
 18. Melchers stuurt enkele brieven aan Kerens, waarin hij klaagt dat zijn bezigheden als landbouwer en burgemeester moeilijk te combineren zijn, zeker in de oogsttijd. (Vgl. noot 15)
 19. Voor een proces-verbaal van deze verkiezingen: Gemeente-archief Schaesberg 763.
 20. Jongen, Geschiedenis van Schaesberg, blz. 70; Jongen, Schaesberg, blz. 136-137 en ook: M. de Vroede, Voor of tegen België. De openbare mening in het huidige Nederlands-Limburg in de jaren 1830, in: Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden. 1960. blz. 26 noot 2.
 21. Sinds ± 1830 tekent hij als 'Van Lommessem-Strijthagen'.
 22. Jongen schrijft in zijn Geschiedenis van Schaesberg, blz. 71, dat Van Lommessem geen Nederlands kent. Hij kent natuurlijk wel Duits, maar dit is hier niet van belang.
 23. L. van de Weyer, districtscommissaris van het district Maastricht rechter Maasoever (ongeveer Nederlands Zuid-Limburg), in zijn jaarverslag over 1831 aan gouverneur Hennequin, in: PA 11721-160.
 24. Deze petitie is afgedrukt in: La Protestation du Limbourg (1831-1839) Quelques documens, uitgegeven door het Comité de Politique Nationale, Bruxelles-Paris 1919, blz. 110 en 123.
 25. Hierover o.a. Jongen, Geschiedenis van Schaesberg, blz. 70-71.
 26. De tekst van de rede van de gouverneur bevindt zich in de notulen van de Provinciale Staten, PA 2779.
 27. PA 2779, notulen P.S. 5 juli 1842.
 28. PA 2779, notulen P.S. 15 juli 1842.
 29. Zij zijn gehuwd te Schaesberg 7 februari 1846. Victor de Rosen was burgemeester van Schaesberg 1847-1851 en raadslid 1851-1864.
 30. Rijksarchief Maastricht, Memorie van Successie van Peter Josef van Lommessem-Strijthagen, 30 november 1846.

In memoriam dr. C. Damen

Pater dr. C. Damen

Met leedwezen herdenken wij ons trouw abonné, tevens actief medewerker, pater Cor Damen, die op 17 februari 1976 in de Benedictijnerabdij te Oosterhout geheel onverwacht op 53-jarige leeftijd overleed.

Pater Damen was een geboren en getogen Heerlenaar. Op 28 juli 1923 zag hij te Treebeek het levenslicht. Vanaf zijn 4e gymnasiumjaar werd hij een regelmatig bezoeker van het gemeentearchief, toen nog in het gemeentehuis gehuisvest. Dit was en bleef een teken van zijn ontlukende belangstelling voor het verleden van eigen streek, speciaal de middeleeuwse periode. En alhoewel hij koos voor de levensstaat volgens de Regel van Sint Benedictus, wist hij zijn besef voor het vak geschiedenis hiermee te verweven. Dit blijkt uit zijn geschriften en voordrachten.

Hiervan dient als eerste studie vermeld te worden zijn in de 'Publications de Limbourg' (Maastricht 1956-1957) verschenen bijdrage over Sint Gerlach van Houthem.

Indirect hielp hij door de bestudering van dit heiligenleven het 'Land van Herle' aan het kostbare jaartal 1225 met de vermelding 'Castrum de Herle', op grond waarvan Heerlen verleden jaar zijn 750 jaar Landsfort-festiviteiten heeft gevierd.

Op 28 april 1972 promoveerde hij tot doctor in de theologie te Nijmegen met zijn proefschrift getiteld: 'De geschiedenis van de Benedictijnerkloosters in de provincie Groningen'.

In 1975 verscheen van zijn hand een ongeveer 100 blz. tellende studie over 'De kellenarij van Putten op de Veluwe', eigendom van de abdij Abdinghof bij Paderborn. Ook zijn anoniem verschenen studie over Dom Widdershoven verdient vermelding.

Onder de auteurs in ons tijdschrift komt zijn naam drientwintig maal voor. Over verschillende onderwerpen publiceerde hij. In het bijzonder interesseerde hem de vroege parochiegeschiedenis van de Sint Pancratiuskerk met de hieraan voorafgaande periode van de 'capella santi Andreae Apostoli'.

Op onze Heemkunde-cursus was hij bij herhaling lesgever waarbij zijn belangstelling gericht was op Hoensbroek en zijn kasteelgeschiedenis, in de nabijheid waarvan hij geboren was.

Diverse belangrijke documentatie-schenken deed hij aan de gemeentelijke oudheidkundige dienst van Heerlen.

Hij was lid van het convent van de Nederlandse Kerkhistorici.

Te vroeg naar onze berekening is hij ons ontvallen: een enthousiast en serieus archieven-speurder naar ons streekverleden is uit ons midden genomen.

Wij gedenken pater Cor Damen piëteitvol en danken hem voor zijn belangeloze inzet voor ons werk.

De Redactie

Berichten

SCHENKINGEN OUDHEIDKUNDIGE DIENST

Pater dr. C. Damen, Oosterhout: 474 fotokopieën van archiefstukken uit Simancas (Spanje) betreffende Hoensbroek; L.S. van Geel, Roosendaal: prentbriefkaart; Ch. Leva, Brussel: catalogus tentoonstelling industriële archeologie; P.A.H.M. Peeters, Hoensbroek: Heimatkalender Heinsberg 1974 en 1975; mevr. H.G. Kohnen, Kerkrade: 50 bidprentjes; S. de Boer, Kerkrade: 40 bidprentjes; H.M.M. Schwanen, Heerlen: zijn scriptie 'De rol van Winandus Lamberti, abt van Rolduc, in de partage van de Landen van Overmaas, 1648-1661'; mej. J. Jansen, Heerlen: 250 bidprentjes; C. Lommers, Geleen: 8 foto's; F. Gijzels, Heerlen: enige boekwerken o.a. betreffende bestuur en administratie der provincie Noord-Brabant 1814-1914, de ontwikkeling van de electriciteitsvoorziening 1880-1938 en landbouw en landbouwcredit 1898-1948; Stichting Kasteel Hoensbroek: penning 300 jaar markizaat Hoensbroek (door bemiddeling van de heer P.A.H.M. Peeters).

RECTIFICATIE

In nummer 1975-4 gelieve men in het artikel van de heer Van Hommerich over de opgraving van de thermen de volgende verbeteringen aan te brengen: — op blz. 94 in de kop '1941-1942. lees: '1940-1941'; — op blz. 100 regel 33-34 'hetgeen doorgang kon vinden op 3 mei 1957. Tenslotte deed' lees: 'wat geen doorgang kon vinden. Op 3 mei 1957 tenslotte deed'.

VERGADERINGEN HET LAND VAN HERLE

Vergaderingen van de werkgroep werden gehouden op 12 december 1975 met het vervolg van de spreekbeurt van de heer A. Corten over 'Kastelen in 't Heerlener land', op 5 januari 1976 met als spreker de heer ir. C. Raedts, die sprak over 'De betekenis van ir. Jan Koster als industrieel en politicus', welke spreekbeurt hij vervolgde op 3 maart, toen verder de heer drs. L. van Hommerich een uiteenzetting gaf over 'Limburg in tweeën of in drieën? Het historisch stadsstaatje Maastricht'. Op 29 januari had de jaarvergadering van de abonnees plaats met als spreker broeder Sigismund Tagage, die het onderwerp behandelde 'De schatkamer van sint Servaas en haar betekenis voor onze streken in religieus en cultureel-historisch opzicht'.

L.G.O.G. KRING HEERLEN

Op 11 december sprak voor de kring de heer Charles Leva over 'Luchtfotografie en archeologie'; op 16 februari had de jaarvergadering plaats met als spreker de heer A. Jonkergouw, die een causerie hield met als titel 'Overzicht van de ontwikkeling der vestingbouw'; op 23 februari sprak prof. dr. W. van Es over 'Opgravingen in Dorestad'.

Kroniek

1975

- 18 nov. Opening tweedaags jaarcongres Algemene R.K. Ambtenarenvereniging (ARKA) in stadsschouwburg van Heerlen; op dezelfde dag ontvangt congresleden in het raadhuis door Heerlens loco-burgemeester ir. J.C. Schlösser.
- 21 nov. Officiële opening vacaturebank van het Gewestelijk Arbeidsbureau Heerlen in warenhuis van Vroom & Dreesmann, Raadhuisplein, Heerlen, door G.A.B.-directeur P. Suyker en wethouder J. Andriesma.
- 22 nov. Uitreiking door Ilija Radojic, consul van de Joegoslavische ambassade in Den Haag, van versierselen behorend bij de onderscheiding 'orde van de Joegoslavische Vlag' aan F.A.J. Willems, ruim 30 jaar dirigent van het Sloveens gemengde zangkoor 'ZVON', Heerlen-Noord.
- 25 nov. Officiële opening nieuwe rijksdienst Computer Centrum Limburg aan de Dr. Poelsstraat in Heerlen door staatssecretaris W. Polak van Binnenlandse Zaken.
- 27 nov. Officiële opening sportpark 'Terworm', Valkenburgerweg, en sporthal 'Palemig', Heldevierlaan, Heerlen, door Heerlens burgemeester.
- 29 nov. Opening verenigingsshow postduiven van 'Groot Samenspel Heerlen' in het Kegelpaleis, Emmastraat, door Heerlens burgemeester.
- 4 dec. Prins Bernhard brengt in zijn functie van Inspecteur-Generaal van de krijgsmacht een bezoek aan de oefening 'Hostage 75' in het hoofdkwartier van Afcnt in Brunssum.
- 7 dec. Bisschopswijding van dr. Gerhard Schwenzer, Pater der H.H. Harten uit het klooster op de 'Plaar', Simpelveld, in Trondheim, Noorwegen; hij zal zijn bisschopsambt in Holar op IJsland gaan uitoefenen.
- 12 dec. Benoeming van A.G.C.J. Geertens uit Heerlen tot rector Atheneum Bernardinuscollege Heerlen, als opvolger van wijlen pater drs. L. Beckers.
- 12-14 dec. Tentoonstelling collectie oude en nieuwe nederlandse en buitenlandse munten en andere voorwerpen in kantoor van De Grenswisselkantoren N.V., N.S.-station Heerlen.
- 13 dec. Wijding tot priester van broeder Godfried van Leiden, tot aan zijn pensioengerechtigde leeftijd hoofd Pius X-school, Meezenbroek-Heerlen; hij wordt benoemd tot kapelaan van de parochies O.L. Vrouw Verschijning en H. Pius X, Molenberg-Heerlen.
- 18 dec. Onthulling gedenkplaat van de Heerlense dichter J.M. Dautzenberg (1808-1869) in de Openbare leeszaal en bibliotheek, Passage 20-30, Heerlen.

29 dec. Officiële opening nieuwe kantongerechtsgebouw aan de Akerstraat in Heerlen door minister mr. A. van Agt van Justitie.

1976

- 1 jan. Heerlens bevolking liep tussen 1 januari 1975 (72.255) en 1 januari 1976 (71.497) terug met 758 personen.
- 3 jan. Bert Quaedvlieg (Bert I) wordt uitgeroepen tot stadscarnavalsprins van Heerlen.
- 9 jan. Officiële opening door koningin Juliana van Rijks Universiteit Limburg te Maastricht tijdens academische zitting in de St. Servaaskerk.
- 13 jan. Viering honderdste verjaardag van Heerlens oudste inwonster H. Hendriks-Merjenburgh in bejaardencentrum 'Tobias'.
- 17 jan. Uitreiking aan Heerlens burgemeester drs. F.J.W. Gijzels van hoge Kerkraadse carnavalonderscheiding 'De Zwarte Kater' voor zijn grote verdiensten voor het Stadsgebied Oostelijk Mijngebied.
- 20 jan. Afscheid van H.M.Th. Geurts, directeur Rabobank Hoensbroek; tot zijn opvolger wordt H.A.M. Pieters benoemd.
- 22 jan. Werkbezoek van staatssecretaris Jan Schaefer van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening aan Heerlen; belangrijkste onderwerp van gesprek is de sanering van de mijnterreinen.
- 23 jan. Afscheid van mr. H.J.A. Prickartz als voorzitter van de Katholieke Schoolvereniging Heerlen; hij wordt benoemd tot ridder in de Orde van St. Sylvester; tevens installatie van zijn opvolger J.M.H. Narinx.
- 24 jan. Viering gouden bestaansfeest van de Vereniging voor Limburgse volkscultuur 'Veldeke'; bij gelegenheid hiervan uitgave boekwerk 'Mosalect', een bloemlezing uit de Limburgse dialectliteratuur.
- 29-30 jan. Afscheid van Heerlens burgemeester drs. F.J.W. Gijzels i.v.m. pensionering; hij ontvangt de gouden legpenning verbonden aan zijn benoeming tot 'ereburger van Heerlen'.
- 31 jan. Aanvang feestviering i.v.m. 75-jarig bestaan Schaesbergse afdeling van het Nederlands Katholiek Vakverbond (voorheen K.A.B.).
- 2 febr. Aanvang afbraak — i.v.m. centrumplan — van het rond 1915 gebouwde gezellenhuis 'Ons Thuis', later hotel 'Terminus', Parallelweg, Heerlen, waarin laatstelijk nederlandse en buitenlandse werknemers waren gehuisvest.
- 3 febr. Raadsbesluit tot aankoop oude kantongerechtsgebouw, Saroleastraat, Heerlen, van het rijk voor een bedrag ad fl. 283.000,--.
- 5 febr. Start Wetswinkel Heerlen, onder auspiciën van de Stichting Wetswinkel Oostelijke Mijnstreek, in de Luciushof aan de Putgraaf te Heerlen.
- 6 febr. Officiële opening nieuwe rayonkantoor van de Westland/Utrecht Hypotheekbank op de Promenade II, Heerlen, door Heerlens loco-burgemeester.